

בועז צבאן

פרופסור מן המניין

ראש קבוצת המחקר **מתמטיקה כלכלה וילדים**

המחלקה למתמטיקה

<https://childeconomy.math.biu.ac.il>

tsaban@math.biu.ac.il

הפקולטה
למדעים מדויקים
Faculty of
Exact Sciences
אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

בס"ד, יום רביעי, 22.6.22

לכבוד

שר המשפטים וחה"כ עו"ד גדעון סער

משרד המשפטים

הנדון: דו"ח מדעי על תזכיר חוק אחריות כלכלית של הורים לילדיהם, התשפ"ב (2022)

שלום רב,

שמי בועז צבאן, ואני פרופסור מן המניין למתמטיקה באוניברסיטת בר אילן, וראש קבוצת המחקר **למתמטיקה כלכלה וילדים** שם. עברתי בעיון על תזכיר החוק, ודנתי בו באריכות עם חברים בקבוצת המחקר ועם מומחים מחוץ לקבוצה. לאחר שעות רבות של דיונים ומחקר בסוגיות הנדונות בתזכיר אני מתכבד להציג בפניך את ממצאיי. אני מקווה כי חרף המצב הפוליטי תזכיר החוק יקודם בכפוף לשינויים הנחוצים.

ראשית, הריני לברכך על היוזמה, ולחזק ידיך לבל תרפינה מהמשובים הצפויים, לאור ריבוי התיקונים הנדרשים בגרסת התזכיר הראשונית שהוצגה לציבור. מנסח התזכיר, עמיתי פרופ' שחר ליפשיץ, הוא אדם משכמו ומעלה. הדבר ניכר בחלקים המשפטיים של התזכיר ובהיקף המסמך. לאחר התיקונים ההכרחיים, שאפרט בהמשך ושמן הסתם יפרטו אנשים ונשים נוספים במשוביהם למשרד, תהיה לתזכיר חשיבות גדולה לתיקון אחד הקשיים החמורים ביותר בישראל כיום, הפוגע בילדי ישראל ובהוריהם גם יחד. מפתת חשיבות הנושא, בטיפול נכון יש בתזכיר פוטנציאל להפוך לציון דרך היסטורי עבור כל הנוגעים בדבר, לדורות.

אומר בכנות: בהיעדר טיפול מתאים, התזכיר עלול דווקא להזיק למוניטין של הנוגעים בדבר, לכבודה של מדינת ישראל כלפי העולם ואף לילדים ולהוריהם, ויצא שכרנו בהפסדנו. כפי שאראה בהמשך, אפשר ורצוי לתקן את כל השגיאות בתזכיר. המאמץ הנדרש לתיקונים קטן בהרבה מהמאמץ שהושקע בהכנת הגרסה הראשונית שלו.

רוב הנושאים הדורשים תיקון הכרחי נדונים בעמודים הבאים. בקליפת האגוז ובראשי פרקים, **אלה הבעיות המרכזיות שיש לתקן**, לאו דווקא לפי סדר חשיבותן (ההסברים והנימוקים לרובם מובאים בהמשך):

א. **החוק אינו שוויוני**, בכך שהוא מפלה לטובה (בהעברות תשלומים מעבר להוצאות הילדים) אוכלוסיות בעלות מתאם גבוה לאוכלוסיית האמהות.

ב. יותר מדי סמכות וחלקים בהליך נשארים לבירור בבתי המשפט, דבר **שינציח את הסחבת של שנים** לכל תיק גירושין, ולא יפתור את הבעיות שהתזכיר מנסה לפתור. יש לקבוע מנגנון פשוט שניתן ליישום מיידי במחשבון, שאינו מצריך בירורים ארוכים, ולהשאיר את הסחבת של בתי המשפט למקרים חריגים במיוחד.

- ג. לפתחו של **בית המשפט** מגולגלות החלטות כבדות בתחומים **מחוץ להכשרת השופטים**, כגון: קביעת "פוטנציאל הכנסה" (דבר לא מבוסס, מזיק ומחרחר ריב שיש לבטל), קביעת דמותו של "הורה עיקרי" (מושג נוסף שיש לבטל לשם סימטריה ושיוויון בין ההורים וכלפי הילד, כפי שיפורט בהמשך), קביעת ימי השהות (יש לקבוע ברירת מחדל של זמני שהות שווים), וכדומה.
- ד. אין טיפול בנושא **המזונות הזמניים**, כך שהסחבת הנ"ל תאפשר גביית סכומי עתק במשך שנים של "מזונות זמניים" בלי כל בקרה מצד החוק.
- ה. החוק קובע, ללא הצדקה, **שתחולתו אינה רטרואקטיבית** ושהוא אינו מהווה שינוי נסיבות מהותי המצדיק פניה לתיקון המזונות. בכך, החוק **מפלה לרעה את כל הילדים** להורים שהתגרשו טרם אישור החוק. לאחת תיקון הצעת החוק, היא תהיה ניתנת ליישום בצורה מיידית, ותפחית באופן דרסטי את העומס על בתי המשפט, מה שיאפשר החלת החוק גם על מקרים קודמים. וגם אם לא, בתוך זמן קצר העומס יעבור. על כל פנים, אין ב"עומס" הצדקה לפגיעה בילדים.
- ו. התזכיר **מתגמל על זמני שהות יתרים מעבר לעלותם** הכלכלית בפועל, ובכך מעודד מריבות וניכור הורי.
- ז. נוסחאות החישוב של סכומי איזון המזונות (ספציפית: **איזון המדור**) **שגויות מתמטיות**, וסותרות הן את עצמן והן כללי יסוד בסיסיים בכל איזון מזונות.
- ח. כללי קביעת סכום איזון המזונות פוגעים בהכנסות ההורים בצורה **לא מידתית** ומשנים את יחס ההכנסות (לאחר שהוצאו מלוא הוצאות הילדים), לעיתים בצורה דרסטית שאינה משקפת את האינטרסים של הילדים ואת עלות גידולם.
- ט. **אין כל מגבלה על הסכום** שיחליט בית המשפט שמעביר ההורה "המשני" להורה "העיקרי" עבור "הוצאות נוספות", אפילו לא מגבלה סטטיסטית. הדבר מושאר לשיקול דעת שרירותי של כל שופט, באופן הסותר חזיתית את מטרת החוק.
- י. מוצג בתזכיר חידוש של מעין מנגנון "**הבטחת הכנסה**" להורה, **המוטל על ההורה השני** ללא הצדקה, במקום לבצע הידוק חגורה רוחבי, שהוא הכרחי לאור העליה בהוצאות המדור עקב הפרידה (או להניח לפתחו של המל"ל).
- יא. **הגדלת עול המזונות עד גיל 21**, ללא שינוי בסכום, וגם במצב שזה דוחק כלכלית את ההורה המשלם, כאשר במקרים רבים (כמחצית מהילדים, או לא רחוק מכך, לא מתגייסים לצה"ל), מגיל 18 הילד רשאי לעבוד מבחינה חוקית, ובידו לסייע בנטל הכלכלי.
- יב. שגיאה מינורית שקל לתקן: **חישוב יחס זמני שהות אינו מדויק**, בכך שאינו מתחשב בחלוקה השווה בחגים ובחופשות, ובכך פוגע בעקרונות האיזון הבסיסיים. יש להסתכל על חלוקת הזמנים ביחס שנת ולא ביחס דו-שבועי. בנוסף, אין התחשבות ברורה בהוצאות הורה על חלקי ימים.
- יג. **אין התייחסות נכונה לחלוקת מענקי מל"ל** בין ההורים, שצריכה להיות לפי יחס הנשיאה בנטל הכלכלי (שאמור להיות שווה ליחס ההכנסות).
- יד. בנוסף לנשיאה בנטל הכלכלי המלא של הילדים, מוסיף התזכיר תשלומים ללא הצדקה כמו "**דמי טיפול**" מעבר להוצאות הילדים בפועל.
- טו. אין התייחסות לכך **שהוצאות המדור גדלות** בעת הגירושין ובכך, למעשה, העשירון של המשפחה יורד ובהתאם לכך יש **לכיל את הוצאות הילדים** לצורך התחשיב.

בועז צבאן

פרופסור מן המניין

ראש קבוצת המחקר מתמטיקה כלכלה וילדים

המחלקה למתמטיקה

<https://childeconomy.math.biu.ac.il>

tsaban@math.biu.ac.il

טז. אין התייחסות לממצא האמפירי המוכח בנתוני הלמ"ס, שפער הכנסות ההורים קטן לאחר גירושין (בין השאר, בשל כך שבמקרים של זמני שהות נרחבים של הילד עם הורה אחד, אותו ההורה צריך להקטין היקף משרה, בעוד ההורה השני יכול להגדיל את היקף המשרה שלו).

הנה דוגמה להליך פשוט ללא בתי משפט, לפחות עבור מזונות זמניים: מס הכנסה קובע את הכנסות ההורים, זמני שהות נקבעים שווים (אם אין הסכמה אחרת), חברות האשראי קובעות את הוצאות הילדים לפי הוצאות המשפחה בקטגוריות הרלוונטיות (אפשרות אחרת: לפי העשירון המשוקלל ונתוני הלמ"ס), ומחשבון מתאים מחשב מאלה את סכום איזון המזונות. בנסיבות חריגות במיוחד תהיה אפשרות לערער. (אשמח לפרט יותר ככל שרעיון זה ייושם.)

רשימה זו אינה ממצה, וגם מה שאכתוב בהמשך יהיה לעתים קצר מהדרוש לשם ברור נוקב. אבל כל דבר שאכתוב עבר את כור ההיתוך של ביקורת מדעית ומקצועית דקדקנית מטעם אנשי מדע ומשפט גם יחד, ואוכל להסבירו במקרה שאינו מובן דיו. הליקויים רבים, אך כולם ניתנים לתיקון. ככל שהדבר יהיה לתועלת, אוכל ללוות את תיקון התזכיר מקרוב, לספק הבהרות הכרחיות לטענותיי, ולסייע בווידוא שכל הדרוש תיקון מתוקן בצורה נכונה וללא יצירת ליקויים חדשים.

לסיום אציין שלעניות דעתי, אפשר לקצר את התזכיר בצורה מהותית, דבר שסייע לבהירותו. העבודה שנעשתה על גרסת התזכיר הנוכחי ברוכה ולא תרד לטמיון, שכן היא תסייע רבות לניסוח התזכיר התמציתי. אוכל לסייע במשימה זו, אם הדבר יימצא לנכון.

בברכה,

פרופסור בועז צבאן

ראש קבוצת המחקר מתמטיקה כלכלה וילדים

המחלקה למתמטיקה

אוניברסיטת בר אילן

פרק א: כללי יסוד שכל חוק מזונות חייב לעמוד בהם

כלל היסוד, הברור מאליו ומקובל על כל העוסקים בתחום, הוא:

א. **תשלום האיזון** שמעביר הורה אחד למשנהו שווה לסכום שעל ההורה לשאת בו פחות הסכום שכבר נשא בו במישרין ("מה שצריך לשלם, פחות מה ששילם כבר").

למשל, אם הורה חייב לשאת ב-1,500 ש"ח מתוך סכום הכלכלה הכולל של ילדיו, ושילם במישרין 1,000 ש"ח מתוכם לנותני שירות שונים עבור הילדים (מכולת, חינוך, רפואה, שכר דירה וכו'), עליו להעביר להורה השני 500 ש"ח.

כל נוסחה שתנוסח לחישוב של תשלום הקשור למזונות ילדים צריכה להתאים לכלל בסיסי זה.

נוסחת איזון המדור בתזכיר שגויה ואינה עומדת בכלל זה. נדגים זאת בעזרת דוגמה שתלווה אותנו הלאה:

דוגמה רצה: הורים שהכנסתם 6,000 ש"ח כל אחד. יחס זמני שהות 30%:70% לטובת האב. הוצאות תלויות שהות ואינן תלויות שהות של הילדים בשני הבתים הן 4,000 ש"ח לחודש. הוצאות מדור הילדים הממוצעות לעשירון המשפחה בבית אחד 2,000 ש"ח.

יישום התזכיר על הדוגמה הרצה מניב את הקביעות הבאות:

- הוצאות מדור הילדים בשני הבתים הן 4,000 ש"ח, כלומר 2,000 ש"ח בכל בית.
- על האם להעביר לאב 800 ש"ח בחודש.

זוהי הפרה גסה של כלל א: כיון שההכנסות שוות, על האם לשאת במחצית הוצאות מדור הילדים בשני הבתים, כלומר ב 2,000 ש"ח (ראו סעיפים ב+ג להלן). הקביעה הראשונה מבין השתיים אומרת שהאם כבר נושאת במישרין במלא 2,000 ש"ח אלה. אם כן, לא אמור להיות כל תשלום עבור מדור מהאם לאב.

אבחנה בסיסית נוספת שרבים שוגים בהבנתה, היא:

ב. **החלק בהוצאות הילדים שנושא הורה אינו תלוי ביחס זמני השהות.**

יחס זמני השהות כן משפיע על תשלום האיזון, כלומר ככל שהילדים פחות ימים אצל הורה הוא ישלם יותר להורה השני (או יקבל פחות, תלוי אם האיזון חיובי או שלילי). אבל הוא לא משפיע על הסך הכולל שבו נושא הורה. למשל, אם הורה חייב לשאת ב 1500 ש"ח מתוך סכום הכלכלה הכולל של ילדיו, הוא חייב לשאת בו בין אם הילדים אצלו 100% מהזמן, או 50% מהזמן, או כלל לא אצלו. מה שישתנה הוא היחס בין כמה הורה מוציא במישרין (יותר, ככל שהילדים אצלו יותר) ובין החלק שעליו להעביר, כאיזון, להורה השני.

נניח למשל שההוצאות תלויות השהות הן 3000 ש"ח, וההורה צריך לשאת במחציתן, 1500 ש"ח. אם הילדים אצלו 50% מהזמן, הוא מוציא את כל ה 1500 ש"ח באופן ישיר ואינו מעביר איזון להורה השני. אם הם אצלו 100% מהזמן, הוא מוציא 3000 ש"ח ולכן יקבל מההורה השני איזון בגובה 1500 ש"ח, כך שבסוף הוציא רק 1500 ש"ח. אם הם אצלו 0% מהזמן, הוא מוציא במישרין 0 ש"ח, ולכן מעביר להורה השני 1500 ש"ח. בכל מקרה, בחשבון הכולל, הוצאות ההורה הן 1500 ש"ח ואינן תלויה בשהות.

כלל ב הוכר זה מכבר בחוק הישראלי. הנשיאה **הכוללת** (תשלום במישרין ועוד תשלום איזון מזונות) בכלכלת הילד אינה תלויה בידי מי מוחזק הקטין (וכמה):

חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון מס' 2), התשמ"א – 1981 *

1. אחרי סעיף 3 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט—1959, יבוא:

3א. (א) אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו.

(ב) בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

נעיר ששגיאה נפוצה בקריאת החוק היא זיהוי "המזונות" (מה שהילד אוכל) עם "תשלומי (איזון) המזונות" (מה שהורה צריך להעביר להורה השני כדי לאזן את ההוצאות כך שיתאימו ליחס ההכנסות). הפרשנות היחידה האפשרית היא כמו שהסברנו כאן: העלות הכוללת החלה על כל הורה, לא רק מה שהוא מעביר להורה השני או מקבל ממנו.

כלל ב מונע מאבקים על זמני שהות הנובעים משיקולי תועלת כלכלית. כל חריגה מכלל זה תעודד מאבקים מיותרים בנושא זמני השהות, שאינם נובעים משיקולי טובת הילדים, ותוסיף מוטיבציה לתופעת הניכור הורי המזיקה.

נוסחת איזון המדור בתזכיר אינה עומדת בכלל ב. בדוגמה הרצה לעיל, מוסיף התזכיר 800 ש"ח לסכום כלכלת הילדים הכולל שבו נושאת האם, רק בשל הפער בזמני השהות. כלומר, התזכיר תולה את סך הנטל בזמני השהות. בסתירה לכלל ב. נעיר שאין מדובר בשגיאה של "קירוב" כיון שהפער בין תוצאת התזכיר לתוצאה הנכונה גדול מאד (800 ש"ח מתוך משכורת של 6,000 ש"ח).

כאן המקום להעיר שנוסחת איזון המדור בתקציר **סותרת את עצמה**, מעבר לסתירות לכללי האיזון הבסיסיים הנדונים: מחד, הנוסחה מניחה בדוגמה הרצה שכל הורה הוציא 2,000 ש"ח על מדור הילדים. מאידך, הנוסחה מחשבת כאילו האם הוציאה רק $2,000 * 30\% = 600$ ש"ח על מדור הילדים. במלים אחרות, יש בנוסחה שני מקומות שבהם מתחשבים בהוצאות המדור של ההורה עבור הילדים. באחד מהם, מציבה הנוסחה 2,000 ובשני 600, והרי מדובר באותו מספר! יתר על כן, המספר 2,000 מוצב לחישוב הסכום שעל האב לשאת, והמספר 600 מוצב בסכום שההורה נשא ולכן מתקזז, כך שהשגיאה מייצרת הגדלה של סכום האיזון.

ג. פגיעה מידתית בהכנסות ההורים: יחס נשיאת ההורים במזונות ילדיהם שווה ליחס הכנסותיהם.

בדוגמה הרצה שלנו, יחס הכנסות ההורים הוא 50%:50%, ולכן יחס נשיאתם במזונות צריך להיות 50%:50%.

משמעות הכלל היא שהוצאות הילדים פוגעות בהכנסות ההורים, אבל הפגיעה היא **מידתית** (פרופורציונלית). אמנם ההורה בעל ההכנסה הגבוהה יותר ישלם יותר מההורה השני, אבל יחס ההכנסות, לאחר ניכוי הוצאות הילדים הכוללות, יישאר ללא שינוי.

זוהי אבן בוחן לכל איזון מזונות תקין: האם לאחר הוצאות הילדים המלאות, בין במישרין בין ע"י העברת תשלום איזון בין ההורים, נשאר יחס ההכנסות ללא שינוי? במידה שלא, יש למצוא את הטעון תיקון בנוסחאות, ולתקנו.

נחזור לדוגמה הרצה שלנו שצויינה לעיל. לפי התזכיר, תישא האם ב-4,800 ש"ח (במישרין ב 4,000 ועוד העברה של 800), והאב יישא ב-3,200 ש"ח. כך, האם נושאת ב-60% מהוצאות הילדים, והאב ב-40%, במקום שכל אחד יישא ב-50% מההוצאות, לפי יחס ההכנסות. האם נותרת עם 1,200 ש"ח לאחר הוצאות הילדים, בעוד האב נותר עם 2,800 ש"ח. יחס ההכנסות של ההורים משתנה מ 50%:50% ל 70%:30%! שינוי דרמטי שמראה שנוסחת המדור של התזכיר אינה אפילו קירוב לנוסחה הנכונה. למעשה, ברגע שיחס ההכנסות משתנה, אפילו מעט, מוכח שהנוסחה אינה נכונה.

התזכיר מוסיף וקובע כי במצב שאחד ההורים נותר בלי סכום מינימלי נקוב יעביר לו ההורה השני "השלמת הכנסה" מכיסו הפרטי (ובלבד שיישאר גם לו סכום מינימלי). זהו רעיון ללא אח ורע, המטיל ללא כל הצדקה חובה של החברה כולה (קיום מינימלי של אזרח), תשלום שלא נועד עבור כלכלת הילדים עצמם על כיסו של אדם בודד שאינו חייב בכך ושאין מקיים זיקה משפטית כלפי אדם אחר (ההורה השני). אבל מעבר לכך, רעיון זה סותר, שוב, את כלל ג. הדבר מביא לשינוי מהותי ביחס ההכנסות, ובכך לפגיעה לא מידתית בהכנסות ההורים. התיקון הנכון הוא, כמובן, שהשלמת הכנסה תוטל על כתפי המדינה (ביטוח לאומי). בהיעדר אפשרות כזו, יש לבצע קיצוץ רוחבי מידתי של הוצאות הילדים וההורים גם יחד, כך שיחס ההכנסות יישמר. חובה זו מוטלת על ההורים. זו הדרך היחידה להימנע מסתירות (כאלה שחשבנו עליהן וכאלה שלא).

נעיר שישנה שגיאה קונספטואלית שחוזרת לכל אורך התזכיר: התפיסה כי הפחתת תשלום האיזון מהורה להורה פוגעת בילד כאשר הוא בבית ההורה המקבל נכונה היא, אבל התזכיר מפספס את העובדה ש**גם הגדלת הסכום פוגעת בילדים** (בהקטינה את הסכום שנותר עבורם כשהם בבית ההורה המשלם). לפיכך, כל הסעיפים האוסרים שינוי הסכום כלפי מטה (וטוב שכך) אך מתירים לשנותו כלפי מעלה (ולא טוב שכך), שגויים ויש לתקנם, מאחר שהם מבוססים על הנחה המתעלמת מרווחתם הכלכליים של הילדים בבית ההורה המשלם.

החוק הישראלי משנת התשמ"א, הנזכר לעיל, עומד בכללים הבסיסיים שהזכרנו, אולם אינו מפרט את הכלים החשובים. הנוסחות שהוצעו בדו"ח שיפמן, למעט תיקונים קלים (כגון התחשבות בהכנסה פחות ניכויי חובה במקום הכנסה ברוטו, והתחשבות בהוצאות הישירות של הורה עם זמני שהות מועטים), עומדות גם הן בכללים אלה. בע"מ 919/15, עומד גם הוא בכללים אלה, ברמת העיקרון, מעל גיל 6. החוק המוצע בתזכיר, בניסוחו הנוכחי, אינו עומד בכללים ויש לתקן זאת.

כיצד, איפוא, יש לחשב את תשלומי איזון המזונות? התשובה פשוטה:

נשתמש בסימונים הבאים:

- חלק ההורה בהכנסת שני ההורים: $h\%$

- חלק ההורה בזמני השהות: $t\%$

- הוצאות ילדים תלויות שהות כוללות: e_1

- הוצאות ילדים לא תלויות שהות כוללות: e_2

- הוצאות מדור ילדים ב-100% שהות: m

כל האיזונים מחושבים כך: הסכום שבו חייב ההורה לשאת, פחות מה שהוא נושא במישרין. בנוסחאות מפורטות נקבל:

איזון הוצאות תלויות שהות:

$$e_1 \cdot h\% - e_1 \cdot t\% = e_1 \cdot (h\% - t\%)$$

איזון הוצאות לא תלויות שהות:

$$e_2 \cdot h\% - e_2 \cdot 50\% = e_2 \cdot (h\% - 50\%)$$

איזון מדור ילדים:

$$2 \cdot m \cdot h\% - m = 2 \cdot m \cdot (h\% - 50\%)$$

כך כאשר הילדים לנים באופן תדיר (למשל, לפחות 10% מהזמן, על פני השנה כולה) אצל ההורה. אם הם לא לנים אצלו כלל, משתנה סך הוצאות הכולל מ $2 \cdot m$ ל m וההורה נושא ב-0% ממנו במישרין, לכן נקבל

$$m \cdot h\% - 0 = m \cdot h\%$$

האיזון שתיארנו כאן הוא נכון ועומד בכל הכללים הבסיסיים הנמצאים בחקיקה הישראלית ובנורמה המשפטית הראויה, ובנוסף הוא גם פשוט יותר לחישוב מהאיזון המתואר בתזכיר.

כללי היסוד מכתבים קביעות נוספות. למשל:

ד. הוצאות הילדים חייבות להיחשב לפי עלותן השולית.

דהיינו העלות שמוציאים ההורים מכיסם בפועל, ולא לפי עלות מופשטת (כגון חישוב מה היתה העלות לו המשפחה כללה רק את הילדים וללא אף הורה, או למשל החישוב בשיטות מתחום הכלכלה הקלאסית, המנסה לאמוד מה הילד צרך, ולא מה ההורה הוציא עליו).

בועז צבאן

פרופסור מן המניין

ראש קבוצת המחקר **מתמטיקה כלכלה וילדים**

המחלקה למתמטיקה

<https://childeconomy.math.biu.ac.il>

tsaban@math.biu.ac.il

בדוגמה היפוטטית, ההורה לבדו מוציא על עצמו 10 ש"ח ועליו יחד עם הילד 18 ש"ח. העלות השולית של הילד היא 8 ש"ח. אם נחשיב את הוצאות הילד כסכום גבוה יותר, למשל 9 ש"ח, אז ההורה המשלם יישא באחוז המתאים של 9 ש"ח במקום 8 ש"ח, ולאחר הוצאות הילדים יחס ההכנסות ישתנה לרעת ההורה המשלם.

מכללי היסוד, נובע הכלל הבא.

ה. יש להשתמש באומדנים נכונים של הוצאות הילדים, לא מופרזים ולא מופחתים.

על פי כל המחקרים העדכניים, של כל גופי המחקר הרלוונטיים בארץ, בבתי המשפט, ובמיוחד מאז בע"מ 919/15, יש נטייה להפריז באופן מופלג (עד פי 4 בקירוב) באומדנים של עלות כלכלת ילדים. זו אחת הסיבות שאנשים מתקשים להבין את התוצאות של איזוני מזונות אובייקטיביים. סיבות נוספות הן ההרגל להטלת מלא האחריות הכלכלית על האב ומניעים אידיאולוגיים שאינם קשורים לשאלה האובייקטיבית.

נעיר גם כי חישוב הלמ"ס של השפעת המעבר מבית אחד לשני בתים על הוצאות ילד פשטני יתר על המידה, ובמקרים מסויימים נותן אומדנים מופרזים יתר על המידה. פרטים במאמרי [חישוב הוצאות ילדים בתא המשפחתי: הלכה ומעשה](#). [אשמח לשתף פעולה עם הלמ"ס בקביעת מנגנון מדויק יותר.](#)

פרטים נוספים על כללים אלה אפשר למצוא במאמרי [תשלומי מזונות תוך שימור יחס הכנסות ההורים: סתירות בפרקטיקה המשפטית ופתרונות מעשיים](#).

הצורך לשמר את יחס ההכנסות מכתוב גם:

1. **קצבאות ומענקים** שנועדו לכסות הוצאות ילדים, יש לחלק בין ההורים לפי יחס נשיאתם בכלכלת הילדים.

שגיאה נפוצה היא לחשוב שיש לחלק קיצבת ילדים, למשל, לפי זמני השהות. כפי שראינו, אין קשר בין זמני השהות לגובה הנשיאה בעלויות! יחס הנשיאה בעלויות שווה ליחס ההכנסות, ולכן הורה שחלקו בהכנסה הוא $h\%$ נושא ב $h\%$ מהנטל וצריך לקבל $h\%$ מהקיצבה. כתבתי על כך במאמרי הנ"ל.

סיכום: בפרק זה ראינו שיש לתקן את נוסחת איזון המדור (ופירטנו את התיקון המדויק), את מנגנון אבטחת ההכנסה, את מנגנון גזירת עלות הילדים מהעלות המשפחתית הכוללת, ואת אופן חלוקת מענקי הילדים. גם תיארונו "בדיקת שפיות" לכל מנגנון איזון מזונות: **לאחר ניכוי מלא הוצאות הילדים, יחס ההכנסות חייב להיות זהה למה שהוא היה לפני הניכוי.** כל שינוי ביחס ההכנסות הוא פתח לסתירות ולפגיעה בילדים.

פרק ב: אפילויות מגדריות בתזכיר

ראוי להסביר את טענתנו לעיל שהתזכיר מפלה מגדרית. נניח למשל שבחוק היה כתוב "ההורה שילד את הילדים יקבל מההורה השני סך של ...". אף על פי שלא נאמר "אב" או "אם" ברור שהחוק היה נחשב מוטה, משום שבהגדרה "שילד את הילדים" ישנה הטיה (של כמעט 100%, למעט פונדקאות, אימוץ וכדומה) לכיוון האם. החוק לא עושה זאת, אבל מושפע מהטיות אחרות, שאף הן מובהקות מבחינה סטטיסטית:

הטיה 1: זמני השהות. אלה עדיין נקבעים, לפי התזכיר, בבתי המשפט. הנסיון האמפירי מראה שברוב גדול של המקרים, בתי המשפט פוסקים זמני שהות גדולים יותר לאם. התזכיר קובע מנגנונים לפיהם ההורה עם פחות זמני שהות (האב) יעביר להורה השני לא רק את חלקו במזונות הילדים, אלא תשלומים נוספים שמיועדים להורה עצמו (לאם).

הטיה 2: גובה השכר. ברוב המשפחות בישראל האב משתכר יותר מהאם. יתר על כן, התזכיר קובע כי גובה השכר ייקבע בבית המשפט, לפי "פוטנציאל" (ולא הכנסה בפועל). ברוב ככל המקרים, בתי המשפט פוסקים פוטנציאל הכנסה גבוה יותר לאב מאשר לאם. כך למשל, מחדש התזכיר מנגנון "הבטחת הכנסה", לפיו במקרים רבים ההורה בעל הכנסה הגבוהה יותר (האב) ישלם גם תוספת הכנסה להורה השני (האם), מעבר לחלקו במזונות הילדים.

הטיה 3: הורה מרכז. התזכיר קובע כי בהיעדר הסכמה בין ההורים (ולמה שהאם תסכים?), בית המשפט יקבע "הורה מרכז", הורה שיקבל תשלומים עבור הוצאות נוספות ("מחציות" לשעבר) באופן קבוע, ללא צורך הוכחה שהוצאו עבור הילדים, וגם אם אין הוצאות ילדים כלל. יתר על כן, השופט רשאי לפי התזכיר לחרוג מכל אומדן סטטיסטי, ולקבוע סכום גבוה כרצונו. מבחינה כלכלית, יש בכך תוספת הכנסה להורה המרכז. שוב, הנסיון האמפירי מראה שברוב ככל המקרים שבהם בית המשפט קובע הורה מרכז, הוא קובע שזו תהיה האם, וכך קיבלנו מקום נוסף שבו האם יכולה לקבל מהאב תשלומים מעבר להוצאות הילדים בפועל.

הטיה 4: אי החלה רטרואקטיבית של החוק. התזכיר מדגיש כי החוק לא יכול רטרואקטיבית על מקרים שכבר נפסקו. כיון שבכמעט 100% מהמקרים דמי המזונות שנפסקו בערכאות השיפוטיות אינם שיוויוניים ולטובת האם, יש בכך אפליה חמורה לרעה של האבות ופגיעה בילדים.

התיקונים להטיות המגדריות מפורטים כולם במסמך זה: נטרול ההטיה של זמני השהות מבוצע על ידי תיקון נוסחת המדור. נטרול ההטיה השניה והשלישית יושג על ידי ביטול הרעיונות המיותרים הללו. נטרול ההטיה הרביעית יושג על ידי החלת החוק רטרואקטיבית. לאחר תיקונים מתאימים, החוק יהיה ניתן ליישום על ידי מחשבון, ולכן יקטין דרמטית את העומס על בתי המשפט בתיקים פתוחים ויאפשר החלתו בקלות על כל המקרים הקודמים (אלה שעדיין ילדיהם קטינים).

בפרק הבא נדגים, בקצרה, תיקונים שונים שיש לבצע בתזכיר. כדי לשמור על התיקונים קצרים, נציע לנציגי משרד המשפטים את זמינותנו להבהרות בכל תיקון שהכרחיות אינה מובנת או שיש ספק לגביו.

בועז צבאן

פרופסור מן המניין

ראש קבוצת המחקר מתמטיקה כלכלה וילדים

המחלקה למתמטיקה

<https://childeconomy.math.biu.ac.il>

tsaban@math.biu.ac.il

הפקולטה
למדעים מדויקים
Faculty of
Exact Sciences
אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

פרק ג: תיקונים והערות לדוגמה, בגוף התזכיר

פרק זה מובא בעמודים הבאים.

תיקונים לדוגמא בתזכיר החוק

הושארו כאן רק דוגמאות לסעיפים שיש לתקן, עם הערות כיצד לתקנם, בצבע אדום.

ג. עיקרי החוק המוצע

עיקר 2:

ברירת המחדל המועדפת בחוק הינה הסדרים המבוססים על הסכמות בין ההורים, ובלבד שהם שומרים על טובת הילד. רק במקום בו לא הגיעו הצדדים להסכמות ייקבע בית המשפט בעניין. יש למזער את התערבות בית המשפט. יש לקבוע בחוק "ברירות מחדל" שיויוניות שייתרו את ההידרשות לבית המשפט, למעט ערעורים חריגים.

עיקר 3:

סכומי התמיכה הכלכלית בילד יהיו אחידים ויתבססו על עקרונות משותפים לכלל האוכלוסייה. אימוץ טבלה מחייבת להבדיל מקביעת "קווים מנחים" להערכת שיעור התמיכה הכלכלית, מבטיח עקביות ויציבות, ייצור שקיפות מרבית ועתיד להוביל לצמצום הפערים בין הערכאות האזרחית והדתית ובתוך הערכאות עצמן, וכתוצאה מכך להפחתת הצורך בהתדיינות משפטית בכלל. עם זאת, ייתכנו נסיבות חריגות ומוגדרות בהן ניתן יהיה לסטות מן הטבלה.

העיקרון חשוב אך אינו מיושם בתזכיר: כדי לקבוע את סכום המזונות, אפילו הזמניים, מגלגל התזכיר את ההורים לבית המשפט לדיונים על "פוטנציאל הכנסה", מיהו "הורה עיקרי" שישמש כמרכז, מהם זמני השהות, מהו גובה ההוצאות הנוספות, ועוד.

על התזכיר לקבוע, לפחות לצורך מזונות זמניים, מנגנון חישובי שאינו דורש את התערבות בית המשפט: הכנסה לפי הכנסה בשנים קודמות (תיקבע ע"י מס הכנסה או ביטוח לאומי, למשל). הוצאות ילדים לפי הלמ"ס, או ישירות במחשבון שיבנו חברות האשראי. זמני שהות שווים כברירת מחדל (אלא אם הוסכם על ההורים אחרת), וחישוב לפי נתונים אלה בלבד, במחשבון מתאים.

עיקר 4:

גובה התמיכה הכלכלית בטבלה ייקבע בהתאם לעקרונות כלכליים מקובלים של אמידת התוספת השולית עבור ילדים במשק הבית,

יש להוסיף: תוך התחשבות בירידה הכרחית ברמת החיים הנובעת מהצורך בדירה נוספת.

ותוך התחשבות ברף מינימלי אשר נועד להבטיח מחיה בכבוד בשני משקי הבית. [...] יש להבטיח כי לכל הורה יותר סכום מינימאלי המאפשר מחיה בכבוד במשק הבית.

ההתחשבות הזו, כפי שיושמה בתזכיר, מובילה לסתירות מהותיות. יש לקבל את העובדה שרמת החיים צריכה לרדת באופן רוחבי עקב הצורך במדור נוסף, וזו ההתחשבות היחידה שיכולה לבוא בחשבון ללא עיוותים בתוצאה ופגיעה בילדים.

[...] ללא קיום מינימאלי להורה לא ניתן לקיים את הילד באמצעות התוספת השולית בלבד.

אכן, אבל לא נכון להשית את זה על ההורה המשלם, שכן הוא אינו חייב בפרנסת ההורה השני יותר מכל אזרח אחר במדינה. ככל שקיצוץ רוחבי בהוצאות הילדים וההורים גם יחד (הכרה בכך שהגירושין מעבירים אותם לעשירון נמוך יותר) אינו מאפשר מחיה בכבוד לאחד ההורים, זו בעיה שצריכה להיפתר במסגרת המל"ל או מסגרת מדינית אחרת.

עיקר 5:

[...] כל עוד עומדת לזכות הוריו הכנסה ממשית או **הכנסה פוטנציאלית** אין הצדקה להתעלם ממנה שכן היא משפיעה באופן ישיר על רמת החיים של הילד ועל יכולתו של כל הורה לשאת בעלות התמיכה הכלכלית בילד. יש למחוק "הכנסה פוטנציאלית". זה מושג חסר הגדרה, שלבית המשפט אין כלים (כלכלה, ראיית חשבון וכדומה לקבעו). מבחינה אמפירית (הנסיון בבתי המשפט עד כה) הוא שער לאפליה מגדרית חמורה (קביעת פוטנציאל גדול רק לאב) בלא עיגון במציאות. כך גם מתבטלת השקיפות: אדם לא יידע את גובה המזונות מראש, כיון שלא ידוע לו מה יחליט השופט לגבי ה"פוטנציאל הכנסה" שלו. בנוסף, שימוש בהכנסה בפועל הוא הדרך היחידה להימנע מסחבת משפטית של שנים. דברים כאלה מבטלים את מטרות החוק להתייעלות וייתור בתי המשפט ככל האפשר. שאלות אלה אפשר להשאיר לעירעורים במקרים נדירים.

חלף המחיקה, יש להוסיף: "הורה שמשתכר פחות ממינימום, וללא אבדן כושר עבודה מוכח, יועמד שכרו על שכר מינימום". (שכן אין חולק שהורה כזה, שיצא לעבוד, ירוויח שכר מינימום לפחות.)

עיקר 8:

במטרה לייצר בהירות ולמנוע מחלוקות, מוצע כי הדרך שבה יבוצעו ההוצאות יעשה ככל הניתן בדרך של קביעת סכום קבוע להחזר הוצאות שניתן לחזות מראש תוך צמצום הצורך בקבלת החזרים פרטניים וכמו כן בהתייחס לתקופות השונות לאורך חייו של הילד וההוצאות המיוחדות הנובעות מכך. יש למחוק סעיף זה, המדבר על "הורה עיקרי". זה פוגע בסימטריה. זה פוגע ביעילות, שכן בית המשפט צריך להחליט מי "עיקרי". מבחינה אמפירית, זה מוטה מגדרית (בתי משפט קובעים כמעט תמיד את האם כ"הורה עיקרי"). זה מאפשר לצד אחד לקבל כספים מצד שני בלי להתחייב להוציאם עבור הילדים, ולמעשה הוא יוכל לצמצם הוצאות ולהשתמש בכספים לעצמו. יותר מדיי רעות חולות.

במקום זאת, לכתוב: ההוצאות שניתן לחזות מראש יחולקו בין ההורים בצורה שווה ככל האפשר, וההורים יערכו ביניהם איזון, ככל שיידרש, אחת לפרק זמן.

עיקר 9:

לבית המשפט תהיה סמכות במקרים חריגים ומצומצמים להגדיל או להקטין את שיעור הכנסותיו של הורה לצורך חישוב יחסי הכנסות בין הצדדים, וכן להגדיל את גובה התמיכה הכלכלית הכוללת לה זכאי הילד במקרה הנדיר בו הכנסותיהם של הורי הילד במשותף הינן גבוהות במיוחד והילד רגיל לרמת חיים גבוהה מאוד.

יש למחוק סעיף זה. הוא מאפשר לבית המשפט לחרוג מהחוק בכל פעם שהוא חפץ בכך. כמו כן הוא לא נכון עובדתית: ההתחשבות בגובה הכנסות כבר מגובה בנתוני הלמ"ס שנכנסים לחישוב. מדוע להתחשב בה פעמיים? זהו כפל חיובים.

עיקר 10:

מוצע לקבוע כי חובת התמיכה הכלכלית של הורים בילדיהם תימשך עד להגעת הילדים לגיל 21. רף זה תואם את הסטנדרט הבינלאומי ואת מציאות החיים בישראל שבה בדרך כלל, עקב השירות הצבאי או הלאומי, אין לילדים אפשרות לרכוש עצמאות כללית לפני סיום השירות. עם זאת מוצע להתחשב בשינוי שחל לאחר סיום שנות הלימודים ובשכר שמקבל צעיר בשירותו הצבאי או הלאומי או בשכר עבודתו אם אינו משרת.

יש למחוק סעיף זה. קרוב למחצית מהבגירים בישראל אינם משרתים בצה"ל. כאשר הורה נתון בלחץ כלכלי עקב תשלומי מזונות, והבן רשאי על פי חוק לעבוד, אין הצדקה להטלת מזונות הבן על ההורה.

עיקר 11:

על מנת לשמור על יציבות ולשם מניעת ריבוי התדיינויות ודיונים משפטיים, אשר להם גם עלות כלכלית וגם מחיר נפשי לצדדים וילדיהם, מוצע לקבוע כי רק אם חל שינוי נסיבות מהותי וגובה התמיכה הכלכלית שעל ~~כל-הורה~~ **ההורים** לשאת בו השתנה בלפחות 15% מאז ההסכם בין הצדדים או פסק הדין, יהא רשאי הורה לבקש את עדכון הסכום. יודגש, כי פרסומו של חוק זה **לא** יהווה כשלעצמו שינוי נסיבות שיאפשר פניה לבית המשפט לעדכון הסכום. בנוסף ניתן יהיה לפנות לבית המשפט מקום בו לא נשמרים הכללים שנקבעו ביחס לימי השהות, ביצוע הוצאות וקבלת החזרים.

אין הצדקה לכך שהחוק לא יכול רטרואקטיבית. לאחר יישום התיקונים הנדרשים והמפורטים כאן, ניתן לחשב את המזונות בעזרת מחשבון. השיקול של עומס על בתי המשפט, גם מתבטל בעזרת המחשבון, וגם אינו מצדיק פגיעה בכל הילדים שדינם נפסק לפני אישור החוק.

עיקר 12:

אחת ממטרותיו הראשיות של החוק הינה ליצור אחידות בדיני המזונות בין כלל המתדיינים וכלל הערכאות. לפיכך מוצע לקבוע כי על אף שישמרו סמכויותיהם של בתי הדין הדתיים לדון במזונות הילד כפי שהיו קיימות ערב תחילתו של חוק זה, ידונו בתי הדין הדתיים בנושא מזונות הילד לפי הוראות חוק זה חלף תחולת הדין הדתי - האישי. בסוגיה זו מובאת בחוק אפשרות נוספת לדיון ציבורי על פיה יתאפשר לצדדים המעוניינים

בכך, בהסכמת שניהם, להסמיך את בית הדין הדתי לדון לפי הוראות הדין הדתי, כל עוד לא תהיה בשל כך פגיעה בטובתו של הילד ובכל מקרה ~~לא-פחת~~ לא ישתנה גובה התמיכה הכלכלית שתפסק מזכאותו הכוללת של הילד לפי חוק זה.

יש כאן שגיאה קונספטואלית (שמתוקנת באדום). גם **הגדלת** הסכום (מעבר לעלות האמיתית) יכולה לפגוע בילד! שכן סכום איזון המזונות שיעביר ההורה לשני יגדל, וכך יישאר בידיו פחות כדי לכלכל את ילדיו כשהילדים אצלו. כמו כן, הגדלת הסכום פירושה פגיעה לא מידתית בהכנסות ההורים, וזו תיבת פנדורה של סתירות ועיוותים שחייבים להימנע ממנה.

תזכיר חוק מטעם משרד המשפטים:

תזכיר חוק אחריות כלכלית של הורים לילדיהם, התשפ"ב-2022

2. (2) **חלקו של ההורה בכל גמלה כמשמעותה בחוק הביטוח הלאומי, נוסח משולב, תשכ"ה – 1995, המשולמת להורה, ובכל הטבה כלכלית המוענקת מהמדינה להורה עבור ילדיו ~~ולמעט גמלה המשולמת להורה לפי חוק בשל מוגבלות ילד וקצבה המשולמת בשל מוגבלות ההורה, כולה או חלקה, שיקבע השר בתקנות;~~ הסבר למחיקה: הכנסה היא כל הכנסה. מוגבלות הילד צריכה לבוא לידי ביטוי בקביעת עלות כלכלת הילד, לא בחישוב גובה ההכנסה.**

בעיה נוספת: התמיכות נועדו לכסות את הוצאות הילד, ולכן עליהן להתחלק בין ההורים לפי אחוז נשיאתם בנטל, כלומר לפי יחס ההכנסות. ביטול החלוקה ובתמורה הוספתה להכנסת ההורה המקבל, פירושה תוספת הכנסה להורה המקבל, מעבר להוצאות הילדים, דבר שאינו עומד בכללים הבסיסיים לאיזון מזונות שיויוני. לכן, הוספתי "חלקו של ההורה" בתחילת הדברים. אציין כי באיזון מזונות נכון סעיף זה לא ישנה את יחס ההכנסות

"הוצאות שאינן תלויות בימי שהות" – הוצאות שוטפות שאינן נובעות בשהות של ילד אצל כל אחד מהוריו בימי השהות, כגון: תשלומים עבור ~~ביגוד~~, הנעלה, בריאות, אמצעי תקשורת, נסיעות, מכשירי כתיבה; **ביגוד הוא תלוי שהות! יותר ימים – יותר בגדים**

"הוצאות נוספות" – הוצאות עבור חינוך, ומסגרות טיפוליות ~~לרבות עלות שנחסכה לשני ההורים עקב טיפול של מי מהם בילד במקום במסגרת טיפולית~~, חוגים, שעורי עזר, תנועות נוער, קייטנות, אבחונים וטיפולים בריאותיים חריגים, טיפולים נפשיים, טיפולים פרא רפואיים וכן הוצאות שלא היו חזויות מראש או שבמהותן הינן חד פעמיות או הוצאות מיוחדות המוסכמות על הצדדים; **יש לבטל את מושג "דמי הטיפול". ראו בפירוט במאמר "קהלת" על הנושא. בפרט, לא נשלם להורה "דמי**

חוג" על כך שהוא לימד את הבן בעצמו ליסוע באופניים, "דמי בישול" על כך שהורה בישל וחסך הוצאות שף או מזון קנוי, "דמי נהג מונית" על הסעה שהסיע הורה את הילד, וכו' וכו'. אם הילד זקוק לטיפול במסגרת, יילך הילד למסגרת זו והדבר ייחשב הוצאות נוספות. אם הילד יכול לשהות בבית, אין בכך רע ואין בכך הוצאה.

"אחוז ימי שהות" – אחוז הזמן בו ~~מספר הימים בהם~~ שוהה ילד אצל כל אחד מהוריו ~~מתום הפעילות במסד~~ ~~חינוך או טיפול ועד התחלת הפעילות למחרת~~ בימי לימודים, בחגים, ובימי חופשה ומחלה; הסבר: יש להתחשב גם בחופשות וחגים, בהם על פי רוב החלוקה שווה, ולא רק בימי הלימודים. בנוסף, יש להתחשב בחצאי ימים וכדומה, שכן גם בהם יש הוצאות.

3. (ב) הורים בפירוד יסכימו ביניהם על חלוקת התמיכה הכלכלית בילדם [מה משמעות אמירה זו, ללא מנגנון עידוד להגעה להסכמה?], בכפוף לאמור בסעיף 9; לא הגיעו ההורים להסכם רשאים הם להגיש ~~לבית המשפט~~ ~~לרשות המוסמכת~~ בקשה לקביעת גובה התמיכה הכלכלית שעל כל אחד מההורים לשאת בו בהתאם לאמור בסעיף 11.

הסבר: יש להשאיר בחוק את האפשרות לעבודה מול רשות אדימיניסטרטיבית במקום בית המשפט המסורבל.

4. (א) גובה התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה מהוריו יחושב לפי ההוצאה הכספית לגידול ילד בהתאם להכנסת הוריו ומספר ילדיהם, על פי הטבלה הסטטיסטית ~~ובתוספת ההוצאות הנוספות~~; ~~בקביעת גובה התמיכה הכלכלית יתייחס בית המשפט~~ ~~גובהה~~ ייקבע לנפרד בהוצאות התלויות בימי שהות, להוצאות שאינן תלויות בימי שהות, למדור ולהוצאות הנוספות. הסבר: יש לבטל, כמוסבר לעיל, את מנגנון ה"הורה העיקרי". יש להשאיר אפשרות לרשות מוסמכת אחרת מבית המשפט.

4. (ב) [...] גובה התמיכה הכלכלית בטבלה ייקבע בהתאם לאמידת התוספת השולית של הוצאות ילדים במשק הבית, בהתחשב בעלויות הכרוכות בהפרדה לשני משקי בית, והירידה בהכנסה הפנויה לכלכלת הילדים עקב הצורך בדירה נוספת, ~~ותוך הבטחת רף מינימלי למחיה בשני משקי הבית~~; הטבלה תתעדכן לפי הוראות שייקבע השר.

הסבר: שכירת/רכישת והחזקת דירה נוספת שקולים להקטנת ההכנה המשותפת. יש לאמוד את רמת המחיה לפי ההכנסה המעודכנת לאור זאת. כבר הוסבר לעיל מדוע אין להתייחס ל"רף מחיה מינימלי" במסגרת זו.

4. (ג) על אף הוראות סעיף קטן (ב), הוצאות נוספות לא יקבעו בהתאם לטבלה אלא ייקבעו בהסכמת הצדדים כפי שאושר על ידי בית המשפט ואם לא הסכימו הצדדים – בהתאם לצרכי הילד כפי שיקבע בית המשפט על פי רמת החיים בה הורגל ותוך התחשבות בשינוי שחל עקב הפירוד ושינוי נסיבות אחרים אם חלו ובהתאם להכנסת הוריו ומספר ילדיהם; הוצאות הנוספות ייקבעו ככל שניתן בהתייחס לכל התקופות בהן יהיו חייבים ההורים בתמיכה כלכלית לפי חוק זה וככל הניתן, יערכו ביחס לכל הרכיבים הידועים מראש.

הסבר: סעיף זה חייב להימחק! לא רק שזה עוד משהו המונח לפתחו של בית המשפט המסורבל, אלא שניתן לשופט חופש מלא לקבוע כל סכום העולה על רוחו, בלי כל קשר לסטטיסטיקה של הלמ"ס או להוצאות המשפחה בפועל! כאמור, עצם השימוש ב"הורה עיקרי" מכניס יותר מדיי בעיות, וזו אחת מהן. אין זו אלא דרך להעביר להורה "העיקרי" תוספת הכנסה ללא צורך בהוכחת הוצאות לצרכי הילדים. במקום סעיף זה יש לכתוב כי

"ההוצאות שההורים יכולים לשלם במישרין את חלקם, יבוצעו בצורה זו. הוצאות נוספות אחרות יחולקו בין ההורים, בצורה שווה ככל האפשר, ויבוצע איזון של ההוצאות מדי חודש/שנה".

4. (ד) הסכום של גמלה המשולמת להורה לפי חוק בשל מוגבלות ילד, יתווסף לסכום התמיכה הכלכלית הכוללת שהילד זכאי לה משני הוריו; ~~ההורים יגיעו להסכמות לעניין אופן חלוקת הגמלה ביניהם; לא יגיעו ההורים להסכמות כאמור, בית המשפט ייתן הוראות לעניין העברת חלק מתשלום הגמלה מההורה מקבל הגמלה להורה האחר, בין השאר, בהתאם לימי השהות של הילד אצל כל אחד מהוריו וההוצאות המיוחדות שיוציא כל אחד מההורים על הילד. הסכום יחולק בין ההורים לפי יחס הנשיאה בהוצאות הילד, דהיינו לפי יחס הכנסותיהם.~~

הסבר: כאמור קודם, יש לחלק את הגמלה לפי יחס הנשיאה בהוצאות הילד, שאינו תלוי כלל בימי השהות וכדומה. ככתוב כאן, סכום הגמלה נוסף לאומדן מזונות הילד. מכאן שכל הורה נושא בחלק מזה השווה לחלקו בהכנסת ההורים, והסכום שהתקבל נועד להחזיר הוצאה יתרה זו להורים, בהתאם לחלק היתר שהוציא כל הורה. אין צורך בבית משפט לקביעת אמיתה ברורה זו.

5. (א) ההורים יסכימו ביניהם על דרך שבה יבוצעו ההוצאות שאינן תלויות בימי שהות וההוצאות הנוספות. לעניין זה, רשאים הם לקבוע הורה אשר יהיה ממונה על תשלום הוצאות אלה באופן ישיר כולן או חלקן, לחלק ביניהם את ביצוע ההוצאות בדרך שייקבעו, לנהל חשבון בנק משותף לביצוע הוצאות אלה או לקבוע כל דרך אחרת שבה הן יבוצעו, והכל בדרך שתצמצם ככל הניתן את הצורך בקבלת החזרים פרטניים; הורה שנקבע כי יהיה ממונה על הוצאות אלה, כולן או חלקן, יעביר לו ההורה האחר מדי חודש את חלקו היחסי כאמור בסעיף 6 בהוצאות האמורות. ~~לעניין סעיף זה יראו עלות שנחסכה לשני ההורים עקב טיפול של מי מהם בילד במקום במסגרת טיפולית כהוצאה שהוציא ההורה המטפל.~~ [הוסבר קודם שלא נכון ויש למחוק]

5. (ב) לא הגיעו ההורים לידי הסכמה על דרך שבה יבוצעו ההוצאות שאינן תלויות בימי שהות וההוצאות הנוספות, ישלם כל הורה במישרין את חלקו בהוצאות הניתנות לחלוקה (כגון חינוך), ויחולקו שאר ההוצאות בין ההורים בצורה שווה ככל האפשר. ייקבע בית המשפט בעניין זה הכל בדרך של קביעת סכום קבוע להחזר הוצאות ידועות ככל הניתן וצמצום הצורך בקבלת החזרים פרטניים; לעניין זה, רשאי בית המשפט להורות כיצד יבוצעו ההוצאות שאינן תלויות שהות ובכלל זה למנות הורה אשר יהיה ממונה על תשלום ההוצאות האמורות בסעיף קטן (א) – כולן או חלקן, והכל בשים לב, בין היתר, למידת יכולתם של ההורים לשתף פעולה ביניהם ולשיקולי טובת הילד.

תיקון זה הוסבר באריכות לעיל. נעיר שישנם מנגנונים שיווינויים אפשריים נוספים, כגון רוטציה שנה-שנה בתפקיד "הורה עיקרי", אבל אלה לא טובים כמו איזון במישרין, שבין כה יצטרך להתבצע על חלק מההוצאות.

6. (ג) ביחס להוצאות מדור – סכום החיוב של כל הורה יהיה סכום השווה לסכום התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה בשל הוצאות המדור אצל כל אחד מההורים (להלן: מדור כפול), כפול החלק היחסי של אותו הורה בהכנסות של שני ההורים פחות חלקו היחסי בימי השהות פחתו ימי השהות משלושה ימי שהות מתוך שבועיים, סכום החיוב של כל הורה יהיה סכום השווה לסכום התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה עבור מדור יחיד, כפול החלק היחסי של אותו הורה בהכנסות של שני ההורים. על אף האמור, סכום החיוב של הורה לא יעלה על הסכום שהיה חב בו על פי יחסי ההכנסות בשל מדור יחיד.

נוסחה זו שגויה, וסותרת הן את עצמה והן את כללי האיזון הבסיסיים, כמו שפירטתי באריכות בפרק נפרד לעיל. להלן נוסחה נכונה, שעומדת בכללים:

"הוצאות המדור בבית אחד ייאמדו על פי ממוצע עלות המדור (כולל מקרים של עלות מדור 0) בבית אחד במשפחה גרושה עם נתוני הכנסה ומספר נפשות מתאימים למשפחה הנדונה.

סכום החיוב של כל הורה יהיה סכום השווה לסכום התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה בשל הוצאות המדור אצל כל אחד מההורים (להלן: מדור כפול), כפול ההפרש מחצי של החלק היחסי של אותו הורה בהכנסות של שני ההורים. פחתו ימי הלינה מיום בשבוע (בממוצע על פני השנה כולה, כולל חגים וחופשים), סכום החיוב של כל הורה יהיה סכום השווה לסכום התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה עבור מדור יחיד, כפול החלק היחסי של אותו הורה בהכנסות של שני ההורים."

הסבר לשינוי בסוף: ילד שישן מדיי שבוע בבית, בממוצע, זכאי למיטה וחדר באותו בית לפי המפתח המקובל במשפחה.

7. (ג) פחת הסכום שנותר לאחר הפחתת סכום החיוב הכולל של הורה מהכנסתו של אותו הורה, יופחת אומדן כלכלת הילדים בהתאם למינימום הכרחי. היה ואין הדבר מספיק, יושלמו דמי איזון המזונות מקופת המל"ל. ממינימום הסכום למחיה שנקבע למשק הבית בתוספת השניה (להלן: "מינימום הסכום למחיה"), והכנסתו של ההורה השני עולה על הסכום הנדרש כדי להבטיח מינימום הסכום למחיה בשני משקי הבית, יוסף לחלקו של ההורה השני בתמיכה הכלכלית בילד סכום הנועד להבטיח מינימום מחיה בשני הבתים בהתאם לסכומים שיקבעו בתקנות. פחתו הכנסותיהם של שני הצדדים ממינימום הסכום למחיה ייתן בית המשפט הוראות לעניין חלוקת התמיכה הכלכלית בין ההורים. הוסבר לעיל בפירוט.

8. טיפל הורה דרך קבע בילד שלא מלאו לו שנים עשרה שנים או בילד עם מוגבלות הזקוק להשגחת הורה במשך כל ימות השבוע, יתווספו חלקו של ההורה השני (לפי יחס ההכנסות) בדמי טיפול לסכום שעל הורה שהילד לא שוהה אצלו לשלם להורה השני; השר ייקבע הוראות לעניין גובה דמי הטיפול ודרך חישובם; בית המשפט רשאי שלא לפסוק דמי טיפול בנסיבות מיוחדות בהן ילד לא שוהה אצל הורה מטעמים שאינם בשליטתו. [יש לפרט ששני ההורים חייבים בדמי טיפול אלה, לפי יחס הכנסתם, אלא שההורה המטפל נותן את חלקו ע"י טיפול בפועל, ולהורה השני נותר לממן את חלקו שלו (בלבד), ולא 100% מעלות הטיפול]

9. (א) הסכם בעניין אחריות כלכלית של הורים לילדיהם וחלוקת התמיכה הכלכלית ביניהם טעון אישור של בית המשפט והוא יאשרו לאחר שנוכח כי ההסכם הוא לטובת הילד וכי ההורים מבינים את תוכנו ובלבד שגובה התמיכה הכלכלית הכוללת של הילד יהיה זכאי לה לא יפחת מיהיה זהה לגובה התמיכה הכלכלית הכוללת לפי חוק זה [טעות חוזרת: צריך להוסיף "ולא יגדל", שכן הגדלת הסכום פוגעת בילד כשהוא בבית ההורה המשלם];

10. (ב) ילד בעל הכנסה העובד למחייתו יופחת, מכל מקור שהוא לרבות מנכסים כמוגדר לעיל, תופחת הכנסתו משיעור התמיכה הכלכלית שהוא זכאי לה ורשאי בית המשפט מימוקים שירשמו להתחשב גם ביכולתו של הצעיר לעבוד למחייתו. הדבר כולל קטין בעל הכנסה

13. (א) על אף האמור בחוק זה, בית המשפט רשאי להגדיל או להקטין את שיעור הכנסותיו של הורה לצורך חישוב יחסי ההכנסות ולצורך קביעת עלות גידול ילד בהתאם לטבלה הסטטיסטית, אם סבר שמן הצדק לעשות כן, בשל התקיימות אחת מהנסיבות הבאות:

חובה לבטל סעיף זה! הוא מאפשר לבית המשפט להחליט על הכנסות כראות עיניו וכקורה תדיר בבתי

המשפט, לפי כל סיבה שימצא לנכון, ובכך לעקוף את החוק. יש להחליפו בסעיף פשוט:

“הורה שאינו בעל אבדן כושר עבודה מוכח, תועמד הכנסתו על שכר המינימום לצורך התחשיב. במקרים של אובדן כושר עבודה, ישולמו דמי המזונות ע”י המל”ל לפי המפתח הרגיל במל”ל.”

13. (ב) על אף האמור בחוק זה בית המשפט רשאי להגדיל את גובה התמיכה הכלכלית הכוללת בילד בהתאם לטבלה הסטטיסטית, אם סבר שמן הצדק לעשות כן, כאשר הכנסות הוריו של הילד הינן גבוהות במיוחד והילד היה רגיל לרמת חיים גבוהה מגובה התמיכה הכלכלית הכוללת שילד זכאי לה בהתאם לטבלה הסטטיסטית:

למחוק. כמוסבר לעיל.

13. (ד) נקבע הסדר שהות הכולל חלקי ימי שהות, יורה בית המשפט כיצד לחשב את יחס השהות לגבי הימים החלקיים ובלבד שלא יובא בחשבון זמן שהותו של הילד ללא לינה אצל הורה לעניין חישוב חלקם היחסי של ההורים בהוצאות המדור.

החוק חייב לפרט, או להשאיר לתקנות ולא לבית המשפט את דרך הקביעה.

16. (א) תוקפו של הסכם בין הורים לקביעת תמיכה כלכלית בילד ופסק דין סופי שניתן בעניין תמיכה כלכלית בילד יהיה תקף עד להגיעו של הילד לגיל 24, 18, אם לא קבע בית המשפט אחרת או הוסכם אחרת בין הצדדים

הוסבר לעיל: הילד רשאי ויכול לעבוד בלפחות כמחצית מהמקרים, אין מקום לחייב את האב לעבוד במקומו.

16. (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), בית המשפט רשאי להגדיל או להקטין את חלקו של הורה בתמיכה הכלכלית שנקבעה, בשל כך שהורה אינו עומד בהסכם או הסדר ההורות שנקבעו לו או נמנע מלהוציא הוצאות שהתחייב בהם.

למחוק את הסעיף. אפשר להטיל קנסות, אבל מה הקשר לגובה התמיכה? אם ההורה לוקח פחות ימים, יש לחשב בהתאם לשהות בפועל.

לאחר ביצוע התיקונים, יש לתקן בהתאם גם את דברי ההסבר לחוק.